

מה שנתן, והוא הדין לענינינו, שדעתו על מה שהפקיר! (158)

לא היה ממתין מלחזור בו עד אחר שלשה ימים! אלא ודאי נתכוין להפקר גמור.

אלא, אמר רבא: היינו טעמא דרבי יוסי, גזירה משום מתנת בית חורון [המעשה המובא להלן במשנה]. שכיון שאנן סהדי שהפקיר רק כדי שיזכה המודר, חיישינן שאם נתיר לעשות כן, יבואו להתיר אף במקרה שאמר המדיר בפירושו שמפקיר על מנת שיזכה המודר, כמתנת בית חורון.

תניא: המפקיר את שדהו, כל שלשה ימים — יכול לחזור בו אף אם זכה כבר אחר בשדה. והטעם הוא, שעשו תקנה מפני הרמאים, שכיון שהפקר פטור מן המעשר, היו מפקירין שדותיהן כדי ליפטר, והיה בדעתם לחזור ולזכות בהם. ונמצא שלא היה הפקרן — אלא להערמה בלבד. לכן תקנו שלא יהא זה הפקר כלל, ואף אם זכה בהן אחר — יכולין הבעלים לחזור בהם.

מכאן ואילך, לאחר שלשה ימים — אין המפקיר יכול לחזור בו. שלאחר שעברו שלשה ימים, כבר אין חוששין לרמאין. שאם באמת נתכוין רק לפטור עצמו ממעשר, הרי

ואם אמר אדם: **תהא שדה זו מופקרת ליום אחר**, או שאמר שתהא מופקרת **לשבת** [לשבוע] **אחת**, או שאמר **לחדש אחד**, או **לשנה אחת**, או **לשבוע אחת** [לשבוע שני שמיטה],

אזי, **עד שלא זכה בה, בין שלא זכה בה הוא, ובין שלא זכה בה אחר — יכול המפקיר לחזור בו.**

אבל **משזכה בה בין הוא בין אחר — אין יכול לחזור בו** מהפקרו.

והנפקא מינה בין זכה בו בעצמו מן ההפקר ובין חזר בו מהפקרו, היא בכך:

כדי לזכות מההפקר, צריך שיעשה בו קנין, ואילו חזרה, דיה שיחזור בו בדברים.

וכן אם זכה מההפקר הרי הוא פטור מן המעשר אפילו לרבי יוסי, למרות שנחשב הדבר שהוא קנה זאת ממנו עצמו! אך אם

וכן כאשר האדם מטיל את נדרו על חפץ, חל דברו, ומכח חלות דבריו, יש בישראל את הדין של "בל יחל דברו", ובגוי חלים דבריו גם בלי שיהיה איסור בדבר.

ולכן מבאר הרמב"ם, שמנדר למדנו יסוד, שאדם יכול להחיל את התחייבותו, או את חלות דבריו, באמצעות דיבור גרידא. ומכאן נובע דין הפקר, שחלים דבריו על החפץ שיהיה הפקר, ללא כל מעשה קנין של האדם! ואין לו לחזור מן ההפקר כשם שאין לו לחזור מהנדר, אם כי בחזרתו מן ההפקר לא יעבור על "בל יחל

דברו", כי ההפקר אין בו נדר, אלא הוא נלמד מחלות הנדר.

ולכן, גם יכול האדם, לפי רבי יוסי, להפקיר, ולחזור בו מהפקרו כל זמן שלא זכה בו אדם. כי לפי רבי יוסי זוהי חלות ההפקר, שיוכל כל אדם לזכות בו, ואם לא זכה בו, יכול המפקיר לחזור בו. ונמצא שזוהי חלות דבריו, כמו נדר, שיכול להגדיר ולהגביל את חלות דבריו.

158. כך פירשו התוס' לפי גירסת הגמ' שלפנינו. ובר"ן יש גירסא אחרת. עיי"ש.

שאם המפקיר יוכל לחזור בו, יסיק מכך הזוכה שגם כשלא חזר בו לא היה זה הפקר גמור אלא היה ברשות הבעלים עד הזכיה של הזוכה, ויחשוב שדינו הוא כמקבל מתנה ולא כזוכה מהפקר, והפירות חייבים במעשר, ויבואו לעשר ממנו על פרות טבל, והוי מהפטור על החיוב!

ומקשינן: **אי הכי**, אם זה הטעם, אם כן, **אפילו מיום הראשון נמי ליהוי הפקר**, שכבר אז לא יוכל לחזור, כדי שלא תשתכח תורת הפקר! ולמה תקנו שרק לאחר שלשה ימים יהיה הפקר?

אמר רבה: מה שלא חל ההפקר עד שלשה ימים, היינו **מפני הרמאין**. **דמפקירין** — **והדרין בהון** [וכפי שנתבאר לעיל], ולכן כל שלשה ימים העמידו דבריהם על דין תורה, שלא יחול ההפקר — עד שיבוא לידי הזוכה.

ומקשינן: **אבל מדאורייתא**, אף לאחר שלשה ימים **לא הוי הפקר** לשיטת רבי יוסי, אלא רק רבנן תקנו שיהא הפקר, כדי שלא תשתכח תורת הפקר, ואם כן, ודאי צריך לומר שחייבוהו רבנן במעשר, שהרי מדאורייתא אין זה הפקר⁽¹⁵⁹⁾.

וכיון שכן, יש מקום לחשוב **דלמא אתי ב-תמ לעשורי מן החיוב על הפטור**, דהיינו, שהזוכה יאמר: כיון שזיכוני חכמים במה שזכיתי — ודאי הפקר גמור הוא, ומה שחזר בו המפקיר — אינו כלום מן הדין, ובאמת פטור אני מן המעשר. וזה שחייבוני במעשר, אינו אלא מדבריהם, מפני גזירת

חזר בו מהפקרו הרי הוא חייב במעשר, כי איגלאי מילתא שמעולם לא היה הפקר!

יוצא שהרישא — כשיטת **רבנן**, שסוברים שהפקר יוצא מרשותו מיד כשמפקיר, אלא שתוך ג' ימים חוששים לרמאין, ולכן יכול לחזור בו.

ואילו ה**סיפא** — כשיטת **רבי יוסי** היא! שבסיפא אין חשש לרמאין, שאילו היה רמאי, לא היה צריך להפקיר לזמן ידוע. ואם כן, מה ששנינו שעד שלא זכה בה בין הוא ובין אחר — יכול לחזור בו, על כרחך כשיטת רבי יוסי היא!?

אמר עולא: **סיפא נמי** — כשיטת **רבנן היא**. ותמהינן: **אי הכי אמאי עד שלא זכה בה בין הוא ובין אחר יכול לחזור בו?**

ומבארנין: **שאני** כשמפקיר **לשנה ולשבוע**, **דלא שכיחי** שמפקירין בצורה כזו. וכיון שאדם זה שינה, אנו אומדין את דעתו, שכיון שלא רצה להפקירו הפקר עולם, ועדיין הוא אגוד בחפץ, מסתבר שאפילו באותו זמן שהפקירו, לא נח לו שיצא החפץ מרשותו — עד שיזכה בו אחר.

ריש לקיש אמר: **מדסיפא** כשיטת **רבי יוסי**, **רישא נמי** — **רבי יוסי**.

ובאמת לשיטתו תמיד יכול המפקיר לחזור בו.

ורישא היינו טעמא שאחר ג' ימים אינו יכול לחזור בו, היות שהחמירו בדבר חכמים, כדי **דלא לישתכח תורת הפקר**. היות שיש לחוש

חכמים להקל עליו ולפטרו ממה שהוא חייב מדאורייתא.

159. וכתב הר"ן, שאמנם יכלו לפטרו, שהרי הפקר בית דין — הפקר, אבל לא מסתבר שבאו